

tu štejemo gospodo; samo nas kmetov in delavcev je dovolj.

Imel sem priliko, da sem prišel v hišo nekakega delavca, s katerim smo si bili prijatelji. Našel sem na mizi časopis, kateri ni našega mišljenja. Imel sem pri sebi zadnjo številko »Slovenskega gospodarja«. Dal sem mu jo, da jo prečita; obenem sem izpregovoril nekaj bodrilnih besed. Obljubil mi je, da bo oni časopis vrnil in »Slovenskega gospodarja« naročil. Kar je obljubil, je tudi storil. To je bilo lani. Letos pa sem pridobil drugega. Tako bi moral vsak dober krščanski narodnjak agitirati. V resnici nespameten je tisti, ki se naroči na časopise, kateri so se rodili po vojni v dobi največjih strankarskih strasti. Čitajmo samo krščanske liste, ki nam najboljše pomagajo, da prav vzgajamo našo mladino!

II.

(Dopis obrtnika iz ljubljanske okolice.)

Da bo resnica in pravica v naših domovih, potrebujemo tebe, »Slovenski gospodar«. Tebe mora, akoravno gre težko, naročiti vsak zaveden katoliški Slovenec. »Slovenski gospodar« je pogumen borilec za resnico in pravico, ter vztrajen in zvest prijatelj slovenskega ljudstva. Velik je vzgojni pomen krščanskega časopisa. Mladina, ki se skrbno izogiba slabih knjig in časnikov ter čita samo dobre in krščanske, se bo razvila v dobre kmete, gospodarje, obrtnike in delavce, v zavedne katoličane in zveste državljane. »Slovenski gospodar« bodi naša moč in naša bramba zoper protiverski strup, ki ga širijo nekateri med ljudstvom, osobito med mladino. Zato mora imeti »Slov. gospodar« prostor v vsaki slovenski hiši, ker brez njega bi omagal kmet, obrtnik in delavec. »Slovenski gospodar« nas je poučeval in bodril v najtežjih časih, on bo to storil tudi v bodočnosti. Zato obnovimo naročnino! Pri-

dobivajmo novih naročnikov! Mladina na plan, gre predvsem za tebe in tvojo bodočnost!

*

Sv. Lenart v Slov. goricah. Tako lepega in ganljivega božičnega večera še nismo doživeli, odkar obstoja naše društvo »Zarja«. Blaženi mir nas je obdajal na sveti večer, ko smo spremljali v mislih potek igre »Gobavi vitez«, katero so ponovili na Štefanovo. Igra je globoko v srce segajoča, da se je v natlačeni dvorani vsako oko zasolilo. Saj so nas tako lepo prepričali igralci z vsebino igre, da kdo ima zaupanje v Boga, ne bo nikdar zapuščen, naj je še tako nesrečen. Ob koncu so zapeli šentlenarški slavski svetonočno himno. Pod vodstvom našega g. kaplana je naše društvo lepo cvetelo, kakor krasni pomladni dan sredi mrzle zime. Prirejajo se igre za igro, vesele in žalostne, da dobi zlasti mladina pouk in zabavo ter da ne zaide na slaba pota.

Petrovče. V sporazumu z našim društvom priredi prostovoljna gasilska četa v St. Janžu

pri Velenju v dvorani društva »Gospodar« na Kraljevo dne 6. januarja, ob 2. uri popoldne, prelepo igro »Revček Andrejček«, ki je polna vzgojnih nauk v priprosti in šaljivi obliki. Je to prava ljudska igra, ki se je povsod priljubila, kjerkoli se je igrala. Igra je obširna in traja nad tri ure. Ker je bilo naše društvo že dvakrat deležno ljubeznive gostoljubnosti šentjanškega društva, hočemo jim ob priliki njihovega gostovanja pri nas pokazati vsaj isto gostoljubnost in napolniti obširno Jelovšekovo dvorano. Pred igro ob dveh bo imel g. šentjanški župnik slovesne večernice v Marjini cerkvi. Na veselo svidenje, da preživimo v žalostnih časih vsaj nekaj prav prijetnih uric!

St. Ilj pri Velenju. Naši gasilci priredijo v nedeljo dne 7. januarja, ob tri četrt na tri popoldne v prostorih tukajšnje osnovne šole tri-dejansko veselohro »Dve nevesti«. Poleg igre nastopi tudi pevski odsek tukajšnjih gasilcev. Ker je čisti dobiček namenjen za nabavo gasilskega orodja, se vsi domači in sosedje prav vljudno vabite!

Vrhi pri Starem trgu. (Mlada žrtev smučarstva.) Na sveti dan opoldne se je smučal na travniku pod domačo hišo 13letni Maks Hornik, učenec šole Sele-Vrhi. Po nesreči pade in sicer prav na palico, s katero se je porival, na ročaj stare metle. Ostrina palice mu predre obliko in se mu zasadi v telo ter rani čreva in želodec. Nesrečni fant, zelo talentiran ter priden, da smo ga nameravali letos poslati v gimnazijo v Maribor, a zaradi denarne krize na žalost nismo mogli, je v noči navrh izdihnil. Pogreb je bil na dan nedolžnih otročičev, v katerih blaženi družbi je, upamo, zdaj tudi Maks, ob veliki udeležbi otrok šole Sele-Vrhi in odraslih na pokopališču v Starem trgu. Počivaj v miru, blagi Maks!

Sv. Urban nad Mariborom. V sv. pismu stare zaveze čitamo, kako so tedanja ljudstva postavljala žrtvenike in opravljala daritve na višinah. Stari Slovani kot pagani in potem

pokristjanjeni so radi stavili svoja svetišča na višjih dalekovidnih mestih. Eno takih svetišče je podružna cerkev sv. Urbana. Kdo je še ni videl vsaj od daleč? Saj je daleč na okoli vidna ter tudi nudi krasen razgled. Kogar pripelje pot v Maribor, mu ne bo žal, ako se potruži na vrh sv. Urbana. Na čisto svojski način smo tukaj obhajali 1900letni jubilej Kristusovega trpljenja. Odkar se beli ta cerkva v daljavo, smo letos prvič obhajali polnočno in zorno daritev sv. maše in sicer v zahvalo božji dobrotljivosti, da se je druga božja oseba ponižala v podobi deteta na to solzno dolino. Kljub neizgazenim potom je obiskalo obe božji službi toliko ljudi kot ob žegnanju. Vse priznanje g. kaplanu dr. Antonu Trstenjaku in moškemu pevskega zboru iz Kamnice. Vzlic temu, da se je o tej nameri zaznalo šele predzadnji dan, je bil obisk prav lep. Med vsemi obiskovalci je vladalo pravo slovesno božično razpoloženje.

Jarenina. Zadnjič smo poročali o smrti naših dveh uglednih mož prav na kratko, a zasluzila, da se jim posveti v »Slovenskem gospodarju« daljši spomenik. Priobčujemo posla-

Podzemeljska tabo-rišča.

Kljub krizi, ki gnja tudi Ameriko, so nagromadeni po kletnih prostorih Njujorka in drugih ameriških vele mest milijonski zakladi. Po najbolj bogati njujorški ulici, po Wallstreetu, so se v zadnjem času množili roparski napadi na pod zemljo skrite ter zavarovane zaklade. Radi tolovajskih napadov je sklenila mestna uprava, da bo zavarovala najbogatejšo ulico. Zbrali so 5 tisoč uradnikov v posebno četo, ki je oborožena s strojnimi, z bombami za soljenje, z revolverji ter puškami, in čuva nad podzemeljskimi zakladnicami

Januš Golec:

KRUCI

Ljudska povest po zgodovinskih virih.

Uvod.

Še danes slišimo po Prlekiji iz ust priprostega naroda besedo: »Kruc«. Prleki radi govorijo: »Paj ti, kruc. Kruci tirkn. Kruci negi itd.« Ako bi vprašali, kaj je to: kruc, kruci tirkn, bi najbrž ne dobili pojasnila, čeravno je povzročalo v dobi turških vpadov v Slovenijo med Muropoljci ime »kruc« več upravičenega strahu nego — »turek«.

Odkod torej ime »kruci«?

Madžari niso bili in najbrž ne bodo Slovincem dobri sosed. Odkar so se pojavili na današnjem Ogrskem, so bili šiba božja za sosedne Slovence.

Ne bom razlagal, kako je zgledala soseščina Madžarov in Slovencev po današnjem Murskem polju pred avstrijskim cesarjem Maksimilijanom I. (1493 do 1519). Prvo sled Krucev zasledimo baš pod tem vla-

darjem. Gospodarji vzhodne Evrope so bili tedaj Turčini. Zapad se je skušal otresti neznosnega turškega jarma z organizacijo in izvedbo križarskih vojn. Ko so prodirali Turki po evropskih tleh, so zadeli za Bolgari ter Srbi na Madžare. Najbrž sorodna kri Turkov in Madžarov, posebno med ogrskimi plemiči ter turškimi vojskovodji, jih je naglo zblížala. Saj je obče znano iz zgodovine, kako so slavili madžarski imenitniki na škodo celotne zapadne Evrope s turškimi vpadniki desetletja trajajoče pobratimije.

Razmere med graščino in podložniki so bile tako napete za časa vladanja Maksimilijana I., da sta se znašla v »puntu« (uporu) proti bogatejšemu graščaku obubožani plemič in kmet, katerega je plenil poleg grajskega valpeta še Turčin, napram kateremu je bil povsem nezavarovan. Dopustna je trditev, da je bil srd na grajsko nenasitno gospodo v dosti slučajih hujski nego na Turka. Jeza na plemenite krščanske zatiralce kmetskega stanu je ustvarila organizacijo madžarskih »Krucev«. Ogrski plemenitaš je paševal po dobro utrjenih gradovih in z manjšimi, krajevnimi upori napram domačim mogočnjakom ni bilo nikdar kaj pomagano. Da se vsaj nekoliko omeji

ni dopis v celoti: V Vajgnu je dne 20. decembra preminul bivši posestnik Anton Drozg v 64. letu svoje starosti. Pred dvema mesecema je nenadno umrla njegova blaga žena Regina. Sploh smrt v tem letu v Vajgnu neusmiljeno kosi. Osem mrlčev so že odnesli iz te doline. Med drugimi je pred meseci umrl Drozgov sosed Ivan Venger, znan vinogradnik. Oba, Venger kakor Drozg, sta bila odločno narodna, pa tudi prepričana katoličana, zato ju bo-
no težko pogrešali. Rajni Drozg je bil zelo delaven in dober gospodar. Tekom 35 let je povzdignil svoje premoženje na tako stopinjo, da je slovel kot najbolj premožen posestnik. Bil je prvovrsten sadjar pa tudi vinogradnik. Dolga leta je bil občinski odbornik in cerkveni bljučar, več let načelnik krajevnega šolsk. odbora, član načelstva jareninske posojilnice je bil nad 30 let. Pred dobrim letom je slutil, da mu pešajo moči, zato je izročil celo posestvo mlajši hčerki, katera se je omožila s Frančekom Kren iz Svečine. Zato je rajni Drozg dolgotrajno bolezen tako potrpežljivo prenašal, ker je bil prepričan, da je izročil svoj lep dom sebi vrednemu nasledniku. Bodi mu ohranjen trajen spomin!

Sv. Benedikt v Slov. goricah. Pred kratkim je hodil po župniji snažno oblečen mlajši človek, ki se je izdajal za brata našega g. kaplana in se je ljudem ponujal, da jim oskrbi znižanje davka, vplačilo davka. Pri neki hiši so mu dali 350 Din in položnico, da denar odpošlje. G. kaplan nima nobenega brata. Ta mož je eden navadnih goljufov, ki se jih toliko potika po svetu. Čudno je to, da ljudje tako radi verujejo vsakemu pritepecu, potem pa so ob lepe svote. Ko se takim goljufom na enem kraju posreči, pa goljufajo dalje. Najbrž se ta prijatelj kmečkega denarja hodi po drugih župnijah in goljufa ljudi. Take in enake postopake treba takoj naznaniti orožnikom, da jim za vselej onemogočijo goljufanje ljudi.

Sv. Benedikt v Slov. goricah. V četrtek dne 28. decembra smo pokopali 84 let starega Jurija Zemljič, kmeta iz Ročice, ob veliki udeležbi ljudi. Prihitev je na pogreb tudi g. župnik od Sv. Ane. Trojna zvestoba je odlikovala rajnega vzornega moža. Zvest je bil božjemu Zveličarju. Prvi petek ni nikdar manjkal pri mizi Gospodovi, četudi je moral kot oslabe-

VSAKEGA LAHKO POVSOD NAJDE NE-SREČA,

zato je potrebno, da se v delavnici, v šolah, doma, v avtomobilu ter povsod, kjer so poškodbe mogoče, drži pripravljen »Fitonin«, izkušeno zdravilo za rane. Tuba 20 Din v apotekah. Po pošti s povzetjem 2 tubi 50 Din. Poučno knjižica št. 18 pošlje brezplačno: Fiton, dr. s. o. j., Zagreb 1-78.

starček že ob 3. uri zjutraj od doma. Bil je zvest član naše moške Marijine družbe in njen prvi prednik. Nikdar ni pozabil svetih dolžnosti do svoje družine kot njen najboljši oče. Njegovi vrli sinovi, navdušeni za naše svetinje, so krepka opora župniji. Naj Bog potolaži ob tej izgubi njegovo bolno ženo in celo družino! Blagega očeta Jurija ohranimo vsi v najlepšem spominu! Naj počiva v miru!

Sv. Barbara v Haložah. Na praznik Rojstva Gospodovega smo spremljali k večnemu počitku pridnega in zvestega krščanskega moža in gospodarja Jožefa Žurana iz Slatine v visoki starosti 81 let in v 51. letu zakonskega življenja. Bil je dolga leta naročnik »Slovenskega gospodarja« in tudi več krščanskih listov. Ker je bil zvest sin sv. Cerkve, so tudi kaj radi naš rajni g. župnik Vogrin obiskali njegovo hišo, ki je bila res dobra krščanska hiša. Par dni pred svojo smrtjo je sprejel sv. popotnico od našega g. župnika Franca Grobierja, ki so se ob grobu poslovili od njega s krasnimi besedami, da se je zarosilo marsikatero oko. Rajnemu daj Bog večni mir! Žalujemo naše sožalje!

Št. Ilj pri Velenju. Zima nam je prinesla mnogo snega in raznih novic. Da nas najdejo tatovi, ni nič posebnega novega, a novost je, če pride nad tatu nenadoma kesanje. Pri nas se je to zgodilo. Posestnik Dolinšek se je hotel preskrbeti za zimo s soljo. Trgovec mu je postavil 50 kg soli do bližnje gostilne, od tam bi jo kupec spravil domu sam. Pri belem dnevu je sol zginita. Orožništvo se je za stvar zanimalo in nekega jutra se je znašla sol pod Dolinškovim kapom. Vljudni in skesani tat je sol prinesel lastniku brezplačno na dom. Vsekakor redkost! — Ponoči od 7. na 8. decembra je bilo vlomljeno v občinsko pisarno. Plen je bil naravnost svojevrsten: nekaj novih klobukov, nekaj kosov moške obleke, tamburica

in en »kovač«. Klobuki in obleka je bila last davkarije v Šoštanj, tamburica in »kovač« pa last občinskega tajnika. Vlomilno orodje: teležnik, vitrih in zlomljene grablje je ostalo v pisarni. Orožništvo z vneomo preiskuje nekam čudno tatvino. — Dne 14. decembra smo pokopali 17letno Marijino družbenico Ivanko Jelen, ki je bila gojenka meščanske šole šolskih sester v Celju, dokler je ni bolezen odtrgala od šole. Svojo težko bolezen je prenašala vdano in potrpežljivo. Pogreba se je udeležila velika množica žalujočih, posebno dekleta so bila navzoča polnoštevilno, enako tudi šolska mladina tukajšnje šole.

Gornja Ponikva pri Žalcu. Ko se podajamo v novo leto, se nehoté ozremo nazaj v prošlost. Zlata tička v podobni hmelja je brzela preko naše župnije, pustila peresce, katero je nekoliko ublažilo udarec, prizadet po suši. Vinski pridelek je malenkosten, sadje redko in žitni pridelek srednji, jare setve so trpele vsled suše. Bati se je, da bo domač kruhek premajhen do prihodnje žetve. — Dekla smrt je v poletni vročini od meseca maja počivala. Usekala pa je rano družini Smonekovi, ko ji je pokosila sina Franceta v cvetu mladeniških let. Šele okoli 30 let star, je bil dne 20. oktobra pokopan. Bil je član mladeniške kongregacije. Pod vodstvom domačega g. župnika so ga člani spremljali od domače hiše do groba. Cerkevni pevski zbor je zapel žalostinko pred hišo in ob grobu. — Dne 30. oktobra pa so tožno plakali zvonovi domače in šentiljske župnije, ko je bila v grob položena blaga Burjekova mamica iz Brezovega. Kljub slabemu vremenu se je na pogrebnem dan na Burjekovem hribu ob hiši žalost zgrnila množica ljudi iz domače in iz sosednjih župnij. Ob devetih je točno odmevala z grička žalostinka »Vigreda«, katero je zapel cerkveni pevski zbor. Po blagoslovu trupa je pevski zbor z g. župnikom v sprevodu pel slovenski »Reši me«. Sprevod je otvorila skupščina III. reda sv. Frančiška, čigar članica je bila rajna mati. V govoru g. župnika v cerkvi je bila orisana življenska pot mamičina. Gospodinjala oziroma gospodarila je s svojimi štirimi otroki po smrti svojega moža od leta 1898 do svoje smrti. Ob izgubi moža je bil starejši otrok star 6 let, najmlajši 3 mesece. Svetovna vojna ji je ugrabila starejšega sina Franceta v sneženem meteu leta 1916.

brezobzirno gospodstvo neusmiljene grajske gospode, je bila potrebna organizacija številnejše kmečke armade.

Zgodovina beleži, da je zapustilo v dobi Maksimilijana I. več nego 10.000 ogrskih kmetov svoje domove, da bi šli nad divje Turke ter jim pokazali pot tja, odkoder so bili prišli. V znamenje, da se hočejo podati v poveljevanje sv. Križa na vojsko, so si pripeli nekateri, kakor za časa križarskih vojsk, na desno ramo ali na prsi rdeč križ. Po tem križu so jih imenovali križarje ali po latinski besedi »crux« (križ) tudi kruciate ali kruce.

Kruci so si hladili prvotno jezo nad domačimi graščaki in ne nad Turki in niso bili skraja tolovajska druhal brez reda. Ne! Bili so med zatiranim narodom dobro razpredena organizacija, ki je imela svoje puntarske voditelje in ti so bili neomejeni gospodarji nad metjem, življenjem ter smrtjo Krucev. Celotna organizacija je že imela koj ob pojavu svojega voditelja z imenom Jurij Doža. Bil je gospodarsko upropaščen nižji plemič, ki si je znal pridobiti z vojaško izveščastvo, z izredno telesno močjo in z navduševalno besedo pasjo pokorščino ter vdanost.

Doža je organiziral pod krinko naših križev kmečko vstajo, a se ni odpravil po preskrbi z orožjem, denarjem in vojnimi potrebščinami nad Turka. Ne! Lotil se je kmečkega obračuna z graščaki, katere je zvalil na limanice z zbiranjem lažikrižnikov. Organizatorji vstaje so znali, kake cilje zasleduje Doža in radi tega je vrelo h Krcem vse, kar je gojilo mržnjo do gospode. Saj drugače si niti predstavljati ne moremo, kako bi bil zbral ob čuječem očesu grajskih navaden ter očiten puntar dobro organizirano ter preskrbljeno armado 10.000 mož. Šele tedaj, ko je načeloval Doža za tedanje čase precejšnji vojski, je zatrebil mesto na odhod nad Turčina — nad graščaka!

Madžarski imenitniki so bili povsem iznenadeni radi mahoma razkrinkanega nastopa Krucev. Posamezni oddelki so napadli gradove, ki so jim padali z lahkoto v roke po celi srednji Madžarski. Graščake so mučili z družinami vred, jih pobijali, gradove izropali, služinčad se je pa pridruževala puntarskim zmagovalcem. Predno so se graščaki prav zavedli, kako in kaj je z Dožo in njegovimi Kruci, je že bil on gospodar položaja, ki se je jačil od dne do dne. V primeroma kratkem času nista stala v vrstah z ognjem

njujorškega Wallstreeta. Stražna četa je nastanjena več metrov pod ulico. Tamkaj so podzemeljske restavracije, spalnice, strelišča in telovadnice. Celo še kine so napravili, da četi, ki se pokaže malokdaj na površju, bi preganjali izbrani dolg čas. Razven omenjenih 5000 uradnikov ima 14.000 moških ter žensk orožne liste ter čuvajo nad najbogatejšo ulico.

Pridebljevanje soli na svetu.

Odrasel človek porabi na leto 7.75 kg soli. Sicer pa igra sol v trgovini, kemiji, pri nasoljenju mesa, pri izdelavi umetnega leda in v poljedelstvu. Sna

Ljubila je svoje otroke, ki so ji ljubezen vračali. Nje geslo je bilo: Za Boga, k Bogu in z Bogom. Cerkveno opravilo in pogreb je opravil domači g. župnik ob asistenci šentiljskega g. župnika Schreinerja. Ko se je zgrnila zemlja in v sebe sprejela truplo vzorne matere, ni ostalo navzočih nobeno oko suho, še nebo je rosilo kar celo ploho deževnih solza. Počivaj mati, sladko! Duša naj se veseli v Bogu! Vzor tvoj naj živi med nami! — Ves čas, kar obstoja šola na Ponikvi, smo imeli šolske upravitelje z malimi izjemami. Ob času, ko je toliko brezposelnih tudi moških učnih moči v učiteljskih krogih, pa se pri nas v trirazrednici ubijata samo dve ženski učni moči. Zakaj sta dve šolski stavbi kot srednji kasarni, za tri razrede pa samo dve ženski učni moči?

Ponikva ob južni žel. Na sveti dan je zgorel v Dolgigori hram pri vinogradu Stringer, ki je last župnijske nadarbine sv. Martina na Ponikvi. Sporočila je ta vinograd kot mašno ustanovo Helena Romih, po domače Šteingerca iz Hotunja, ki je umrla leta 1859. Ob vznožju vinograda je stal star leseni hram, v katerem je bila sobica za vinogradne delavce, preša in prostor za vprežno živino. Sedaj je pogorel do tal. Goreli je začel v sredi slamnate strehe na božično jutro ob času, ko so bili sosadni mošje po večini pri prvi službi božji na Sladkigori. Vendar se je došlim gasilcem posrečilo, rešiti sosedne hrame, ki stojijo prav v bližini. Škoda je deloma krita po zavarovalnici. Veliko škodo ima tudi sosed Štefan Hrabovšek, ki je v hramu imel hranjenih nekaj sodov in precej sladkega sena. Vzrok požara: podžig iz neprevidnosti ali iz zlobe, kar je pa verjetneje. — Tudi vas Ponikva ima svojo novico: Dne 19. decembra je tat obiskal župni-

VSEM, KI IMAJO KOLEDAR »SLOV. GOSPODARJA« V PRODAJI!

sporočamo, da nam morajo neprodane izvode vrniti takoj, najpozneje do 6. 1. 1934. Pozneje ne sprejememo nobenega izvoda nazaj. Nam jih bo doma zmanjkalo, imamo pa še naročil. Prosimo torej točno, da nam vsi vrnejo, kar niso še prodali in da nam za prodane pošljejo denar. — Tiskarna sv. Cirila v Mariboru.

najvažnejših ulog. Radi vsestranske uporabe soli se dviga nje pridelava od leta do leta. Sol pridobivajo iz morske vode, a jo tudi kopajo, takozvano kamenito sol. L. 1913 je bilo na celim svetu pridelane 19.300.000 ton (1 tona = 1000 kg), leto 1925 že 23.300.000 ton in leta 1930 celo že 29.500.000 ton.

Carinska šala.

Nekaj kapitalistov iz severnoameriškega vlemesta Boston je kupilo v Kanadi mineralni vrelec. Kupci so storili vse, da bi prejeli dovoljenje za uvoz kisle vode iz Kanade v Združene države. Naenkrat so udarile Zjedružene države na mi-

in mečem prodirajočih Krucev ramo ob rami kmet in hlapec, pridružilo se jim je večje število s tedanjo vlado nezadovoljnih plemenitašev.

Izbruhnila je vstaja, ki je bila razširjena malodane po celi Madžarski in je povzročala skozi desetletja vladarjem velike preglavice. Prišlo je tako daleč, da je bilo po osrednji Madžarski več Krucev nego nasprotnikov puntarskega gibanja. Le iz neprestanega naraščanja organizacije Krucev se dajo razlagati dejstva, ki so postala prava šiba božja in ta ni klestila le po Ogrskem, ampak je bila dolgo — dolgo strah in trepet muropoljskih pradedov.

Kruci so zanetili na Ogrskem občo vstajo za avstrijskega cesarja Leopolda I. (1665—1705). Med glavne zaročnike je spadal Doža. Cesarskim ljudem je bilo prvotno celo ljubo, da so krotili Kruci madžarsko gospodo. Dunaj se je zavedel nevarnosti položaja, ko je postala organizacija narodna in se je je oklepalo vse, kar je čutilo madžarsko. Cesarska oborožena sila ni mogla zatreti Krucev, lotili so se zvijače. Zvabili so leta 1671. kolovodje Krucev zlepa na miren razgovor ter posvet v Lenti. Ko so bili zbrani, so planili nad nje Avstrijci, jih sodili na hitro roko in jih pri-

krajšali za glave. Med obglavljenimi je bil tudi Dožev sin.

Nasilni nastop avstrijskih mogočnejšev ni zatrl punta, baš nasprotno — še povečal ter razmahnil. Organizacija Krucev je bila voda na mlin Turkom in Francozom.

Kruci so bili kmalu tako preplavljeni s plemstvom, da so dobili za glavarja — grofa, ki je postal celo kronani prvi kralj Krucev.

Prvi kralj Krucev.

I

Ogrski grofi Tököly so posedali gradove ter razsežna posestva v bližini Kaniže. Po zgledu drugih madžarskih bogatašev so obubožali Tököly vsled turških vpadov in vstaje Krucev.

Grof Emerik Tököly je še bil povrh oženjen z mlado vdovo Heleno Zrinjsko¹ iz staroslavne rodbine Zrinjskih, ki prištevata med svoje člane najimenitnejše prednike Nikolaja Zrinjskega, branitelja Sigeta proti

¹ Helenin prvi mož je bil Rakoci. Z njim je imela sina Franca.

Za zimsko ročna dela!

Gospodinje in dekleta, za zimsko ročna dela si nabavite vzorce iz Predtiskarije v Mariboru, Trg kralja Petra 4. — Dobili smo povsem nove in moderne vzorce in monograme, blazinice, kakor tudi za razne stenske prte, namizne prte itd. Na podlagi naših vzorcev lahko napravite sledeče napise na kuhinjskih prtih:

Ljubo doma, kdor ga ima.

Ce dom v ljubezni tvoj in solnčnem je sijaju, prepričan lahko si, da tu živiš že v raju.

Naj človek celi svet obteče, najboljši kruh doma se peče.

Ohrani Bog te v cveti, planinska roža ti!

Škrjanček poje, žvrgoli, se belga dneva veseli.

Pastirica kravce pase, ona ima svoje špase, pastirc pa pravi: Juhej, juhej, na planincih lušno je!

Kdor o meni slabo sodi, naj nikar v moj dom ne hoši.

Lepšega na svetu ni, če na sreči dom sloni.

Glej naprej, nazaj ne glej nikoli, nov pogum bo zdravilo tvoji boli!

Ce v kuhinji v lonec kukaš, ženkinu si jezo skuhaš.

Preljubi možiček, ostan doma, če ne si poiščem drugega!

Ako žena črno gleda, tudi možu je hudo, rajši v krčmi ti poseda, zato ženka glej lepota!

Oglejte si vzorce v prodajalni Kralja Petra trg 4!

lo-tod obilo in grde burje, ki je po Liki in Zagorju napravila do 4 metre visoke zamete, tako da so se za nekaj dni morali kar vlaki ustaviti.

Poslednje vesti.

Po smrti romunskega ministrskega predsednika.

Med vestmi »Iz raznih držav« beležimo na kratko vest, da je postal romunski ministrski predsednik Duca žrtev atentata na kolodvoru v Sinaji, ko se je hotel odpeljati nazaj v Bukarešto.

Atentator je 25letni Nikolaj Konstantinescu, član romunske fašistične organizacije: »Železna garda«, proti kateri je ostro nastopala vlada Duce. Napadalec po krvavem begu ni mislil na pobeg, se je razgovarjal s časnikarji in se je celo pustil od njih fotografirati. Pripovedoval je, da je bil še pred tremi tedni uradnik pri elektrarni v Bukarešti, a je zapustil službo pred zadnjimi volitvami. S svojima tovarišema, od katerih je eden učenec trgovske šole, drugi pa visokošolec, je pripravil vse potrebno za napad. Ko so se zarotniki na Sinaji razšli ob določenem času, je bilo dogovorjeno, da bo izvršil atentat oni, kateremu bo nudil slučaj največ prilike. On Konstantinescu je zagledal predsednika na sinajskem kolodvoru. Stopil je pred njega, ga zagrabil za levo roko, z desno ga je ustrelil v sence. Napadalec je izjavil hladnokrvno, da svojega dejanja ne obžaluje in mu je le žal njegovih staršev. Policija je aretirala zarotniško deteljičico, voditelja in vse vplivnejše člane organizacije »Železna garda«, ki si je stavila za cilj: Obračun s stariimi strankami s protizakonitimi sredstvi! Kakor že omenjeno, so romunski železni gardisti isto kakor Mussolinijevi fašisti in Hitlerjevi narodni socialisti. Tudi pri romunski nacionalistični organizaciji tvorijo vodstvo in pretežno članstvo mladiči.

Mrtvo truplo pokojnega ministrskega predsednika so prepeljali iz Sinaje (tamkaj je kraljev dvor) v Bukarešto in ga bodo pokopali v sredo dne 3. januarja z vsemi običajnimi svečanostmi.

Nova romunska vlada je bila takoj po izvršenem atentatu sestavljena in zaprisežena. Predsednik nove vlade je najstarejši mini-

ster dr. Angilescu. Nova vlada je že proglasila obsedno stano iz odraža strogo paznjo nad pisavo časnikov.

*

Nevarna poudenij v Bosni. Vsled južnega vremena in neprestanega deževja je zajela zadnje dni opasna poudenij Bosansko Kraji. Sava je narasla za 8 m. V Dobroju je zalitih 200 hiš, Bosanski Novi je vod vodo, železniške proge so pod vodo. Vode še vedno rastejo.

Velika letalska nesreča. V bližini belgijske prestolice Bruslja se je zgodila zadnja soboto popoldne huda letalska nesreča. Veliko trimotorno angleško potniško letalo »Apollo« se je dvignilo v zrak iz Bruslja, da odleti z 8 potniki in 2 pilotoma v London. Radi gosti megle je zadelo ob anteno bruseljske radio-postaje in strmoglavilo na zemljo iz višine 80 m. Ob udaru na zemljo se je vnel bencin in letalo je bilo takoj v objemu plamenov. Vsi potniki in oba pilota so zgoreli.

Duhovniške vesti. G. Jakob Kosi, dosedaj župnik pri Sv. Lenartu nad Laškim, je dobil župnijo Griže pri Celju. G. Franc Strmšek, provizor v Dobovi, pride za župnika v Št. Mihiel nad Mozirjem. G. dr. Alojzij Osterc, mestni kaplan v Celju, je nastavljen za veroučitelja na realno gimnazijo v Maribor. V Celje pride kot kaplan g. Franc Babšek, dosedaj kaplan na Ljubnem. Na Ljubno pride za kaplana g. Anton Oblak, dosedaj provizor v Grižah. — Dosedanji dekanjski upravitelj dekanije Zavrč, g. Ignacij Škamlec, župnik v Leskovcu v Halozah, je postal završki dekan.

Uboj pred sodiščem. Lani dne 7. oktobra je ustrelil 28letni posestniški sin Jožef Musek soseda Antona Kovačeca v Slavščinu. J. Musek je bil obsojen dne 30. decembra v Mariboru na 4 leta in 2 meseca robiže.

Starček utonil v Muri. Pri prevozu moke v mlin je utonil v Muri 72letni mlinar Štef. Žužek.

Fant utonil v Muri. Z ladjo so prepeljevali preko Mure pri Rankovcih drva: Anton Vučko, Matija Kohek in Franc Kolenko. Ker je bil čoln preveč naložen, se je prekucnil baš na sredini Mure. Dva sta se rešila s plavanjem, fant Anton Vučko je pa utonil.

300 Din je oropal neznanec neki Prekmurki, ko je šla iz Murske Sobotice proti Petajncem in je prišla do velikega gozda. Ker mu na poziv ni izročila denarja, je ropar žensko pred izropanjem prav pošteno obdelal s pestmi.

Strašen zločin v pijanosti. V Šalovcih pri Središču je neki posestnik v pijanosti zabol del svojo ženo v prsi, svojega sina pa dvakrat v trebuh. Sin je v groznih bolečinah umrl, ženo pa so prepeljali v ormoško bolnišnico, kjer se bori s smrtjo. Zena je mati 12 nepreskrbljenih otrok. Posestnika so takoj zaprli.

Žrtev fantovskega pretepa. Iz Šenkovca onkraj Sotle so prihajali fantje pred prazniki v Dobovo pri Brežicah, da bi se stepili. Na Štefanovo že v temi je došlo res do krvavega obračuna. Neki Šikoranja iz Jarkov je dobil ob tej priliki z lopato po glavi. Še neznan ubijalec mu je prebil lobanjo in je udarjeni umrl v bolnici v Brežicah.

Občni zbor živinorejske zadrage pri Sv. Lenartu v Slov. goricah se vrši v nedeljo dne 4. svečana ob 8. uri v gostilni Matjašič pri Sv. Lenartu. Ako občni zbor ob navedenem času ne bi bil sklepčen, se vrši občni zbor 1 uro pozneje ob vsakem številu udeležencev. Pridite!

Dom duhovnih vaj pri Sv. Jožefu nad Celjem. Tridnevni tečaj zaprtih duhovnih vaj za dekleta se bo začel v torek dne 16. januarja, ob šestih zvečer. Konča se v soboto dne 20. januarja zjutraj. Pridite in se obogatite v samoti. Vzdrževalnina za ves čas 75 Din. Prijavi priložite znamko za odgovor.

Selnica ob Dravi. Čitalnica priredi v nedeljo dne 7. januarja, ob treh popoldne, zanimivo igro v petih dejanjih »Živa pokopana«. K obilni udeležbi vljudo vabljeni! — Tudi društvena knjižnica redno posluje. Knjige se izposojujejo vsako nedeljo po pozni sv. maši. — Odbor.

Remšnik. Izobraževalno društvo je name-ravalo prirediti božičnico na Sv. Treh kraljev dan, pa zaradi neke druge prireditve se preloži.

Sv. Lenart v Slov. goricah. Prosv. društvo »Zarja« ponovi v nedeljo dne 7. t. m., popoldne po večernicah v dvorani Narodnega do-

Turkom leta 1566. Pravnuk Nikolaja je bil zopet Miklavž ter hrvatski ban (1616—1664). Nasledil ga je na banskem prestolu njegov brat Peter, ki je bil radi upora, naperjenega proti tedaj vladajočim Habsburžanom, obglavljen s svojim tastom Frankopanom v Dunajskem Novem mestu 30. aprila 1667. Peter je imel sina Janeza Antona Baltazarja in ta je bil Helenin oče.

Emerik Tököly je znan kot izredno lep in telesno močan. Radi zunanje prikupljivosti je dobil ženo iz hiše Zrinjskih.

Helena Zrinjska, na glasu kot krasotica, se je prepričala šele po sklenjeni poroki, da je dobila moža, ki je dika po telesu, na žepu — nemanič! Povrh je bila še častihlepna. Njeno celo stremljenje je sredotočilo v cilj: drugemu možu pomoči do premoženja in dostojanstva!

Prav dobrodošla ji je bila vstaja ogrskih mogočnjakov in Krucev za cesarja Leopolda I., ki ni zapal Madžarom radi neprestanih vstaj in hrepenenja po popolni osamosvojitvi. Najbolj je razžalil Leopold madžarski ponos, ko je postavil za cesarskega na-

mestnika Nemca in sploh je podeljeval vojaške in državljanske službe samo tujcem.

Cesar je sicer zadušil s pomočjo plemstva od Krucev uprizorjeni upor na videz. Pustil je celo, kakor že omenjeno, obglaviti voditelja Krucev; v resnici je pa dosegel z nasilnim nastopom baš nasprotno!

Punt je bil dobrodošel predvsem zunanjemu svetu: Turkom in Francozom.

Vstajniki so mirovali nekaj časa, ker so bili brez pravega poglavarja. V očigled tolikanj ugodnemu položaju: dokopati se do premoženja in moči, ni dala Helena Emeriku poprej miru, dokler se ni odločil, da prevzame po rabljenem meču izpraznjeno mesto voditelja Krucev. Ta Emerikov korak so pozdravili ter podprli z denarjem: Turki, Francozi in Poljaki.

Emerik se je lotil z vso vno organizacije številne in le glede reda oslabiljene tolovajske armade Krucev. Ko so videli ogrski plemiči na čelu puntarskega gibanja celo grofa, so vstopali brez nadaljnjih pomislekov v njegove vrste. V kratkem je imel Tököly krog sebe armado 15.000 mož. Kdor se mu ni podal, je bil ob premoženje in svobodo.

Dalje sledi.

neralno vodo 24 centov carine pri eni galoni. Bostonski bogataši so zašli med škripce. Pri tako visoki carini ni bilo niti misliti na izrabo vrelca. V največji sili so se obrnili kupci do advokata po pomoč. Po kratkem premisleku je vprašal za svet naprošeni, če bi se znižal zdravilni učinek kisle vode, ako bi jo spremenili v led. Tozadevni poskus je dokazal, da ne vpliva zmrazjenje na učinek. Na ta način so bili kapitalisti rešeni, ker je led prost carine. Kanadski zdravstveni vrelec izvira naprej, a njegova voda prihaja preko meje kot led.